

Kannanotto

Osa lapsista ja nuorista jää lähes kokonaan palvelujärjestelmän ulkopuolelle.

“...Monet asiat, joita tarvitsemme, voivat odottaa. Lapsi ei voi. Hänen ruumiinsa ja aistinsa kehittyvät koko ajan, Hänelle emme voi sanoa huomenna. Hänen nimensä on Tänään!”

Gabriela Mistral

“Ei kenenkään lapsia”

Osa lapsista ja nuorista jää lähes kokonaan palvelujärjestelmän ulkopuolelle ja lopulta kohtaamme heistä pienen osan vaativan monialaisen tuen palveluidemme piirissä (Vaatu-toiminta). Tie on ollut liian pitkä ja sattumanvarainen, kun he kiertävät järjestelmässä luukulta toiselle ohuin ohjein, vähäisin toimenpitein ja liian lyhytkestoisella tuen arviolla. Tuen saamisen viipyminen ja sen täsmällinen kohdistamattomuus turhauttaa ja rapisuttaa lapsen ja nuoren luottamusta aikuiseen tuottaen samalla yhteiskunnalle kallista häiriökysyntää. Palvelujärjestelmä ei saa myöskään tuottaa eriarvoisuutta.

Laajojen kansallisten asiantuntijatyöryhmien sekä kattavan ja ansiokkaan tutkimusperustaisen työn merkitys on kiistaton, ja näin ollen meillä on jo käytettävissä olennaisin tieto: “Tuen tarvitsijan polulla on liikaa risteyksiä, joissa odottaminen tai väärän reitin valinta

voi tulla kalliiksi.” Asioiden tiedostamisista, toteamisista ja näiden nuorten ja heidän perheidensä kokemustarinoista on aika tehdä konkreettisia johtopäätöksiä, jotka johtavat myös tekoihin sekä uusiin, yhteisiin, vaikuttaviin toimintamalleihin.

Lapsi ja nuori ei voi odottaa, että seuraavalla pysäkillä hommat laitetaan kuntoon. Palvelut on monialaisesti rakennettava jokaiselle lapselle ja nuorelle hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa, eikä sen mukaan mitä palveluita sattuu olemaan tarjolla. On lisäksi tunnistettava eri toimijatahojen erilaiset aikarytmit; esimerkiksi koulu sykkii syksystä kevääseen, toisin kuin vaikkapa terveydenhuolto ja hoito, joiden toiminnan tulee kyetä vastaamaan tarpeeseen 24/7 ympäri vuoden. Koulun sekä hoito- ja tukiketjujen yhteisen työn tulee toimia asiakkaan näkökulmasta niin, että joku on “hereillä” aina.

Jos oppilaalla on näkymätön vamma (= ei diagnoosia, mielenterveys oireilee 'hiljaisesti', aistivamma, traumatausta tms.), niin millaisia supervoimia hän tai hänen läheisensä tarvitsevat, että avun piiriin päästään ajoissa?

Osalle lapsille ja nuorille kasautuu jo lapsuudenperheessä ongelmia, jotka vaikeuttavat pärjäämistä. Perheiden tukeminen nykyistä huomattavasti varhemmin ja monipuolisemmin on ydinasia hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja mm. ylisukupolvisten ongelmien kasaantumisen estämiseksi. Varhaiseen huoleen reagointi edellyttää mahdollisuutta työskennellä huoltajien kanssa alusta saakka.

Varhaiskasvatuksessa syntyvän päivittäisen perheen kohtaamisen jatkumon ei pitäisi katketa koulun alkaessa. Inklusiivisen koulun haaste suurine ryhmineen ja itseohjautuvuuden vaatimuksineen on ilmeinen. Yläkoulun aikana nuoren kehittyvä identiteetti on meille aikuisille mahdollisuus pysähtyä ja kohdata hänet yhä uudelleen. Tämä on suorastaan edellytys hyvinvoinnin rakentumiselle tässä ajassa. Aikuisen tuki ja ajattelun peili ovat tarpeen parikymppisellekin nuorelle aikuiselle. Pidetään tämäkin tieto vahvana mielessämme.

Vaativan konsultaation toimijat:

Kirjoittaja

Tiina Mäenpää,
apulaisrehtori
Elmeri-koulut

Kirjoittajan kuva: Kuvaverkko.

Viranomaisnormisto edellyttää yksilöllisen tarpeen mukaisesti lapsen tilanteeseen välitöntä reagointia ja tukitoimien aloittamista. Opettaja, rehtori ja koulu eivät voi jäädä näissä tilanteissa yksin, vaan tarvitaan ripeää yhteistä työtä toisten hallintokuntien ammattilaisten kanssa. Tosin koulun oikeudet toimia ovat osin varsin rajalliset esimerkiksi voimakkaasti käytöksellään oireilevan oppilaan kanssa. Tilanteen rauhoittumista uudelleen ja uudelleen odottava rehtori tai opettaja haluaa auttaa ja tukea, mutta nykytilanteessa se on usein lähes mahdotonta. Käytös on oire.

Koulun keinoina esimerkiksi vuosiluokkiin sitomaton opetus (VSOP), painoalueittain tai toiminta-alueittain järjestettävä opetus sekä kouluakäymättömyyden katkaisemiseksi luodut pilottihankkeet (esim. Sitouttava koulu-yhteisötyö) ovat liian harvoin käyttöön otettuja mahdollisuuksia.

Nykyisellään peruspalvelut eivät riitä turvaamaan kasvua, kehitystä, oppimista ja koulupolkua. Koulunkäynti kuuluu kaikille ja tarvittavat palvelut tulee integroida koulupolkua tukemaan.

Meidän on toimittava enemmän yhdessä. Lapset ovat yhteisiä!

Kirjoittaja

Terhi Ojala,
hanke- ja koulutuspäällikkö, Vaatu-työnyrkin varapj.
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri (Valteri-koulu)

Kirjoittajan kuva: Jussi Koskela.

Kirjoittaja

Anne Vierelä,
johtava rehtori
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri (Valteri-koulu)

Kirjoittajan kuva: Jussi Koskela.

Kirjoittaja

Niina Ekqvist,
koulunjohtaja, sairaalaopetusverkoston puheenjohtaja,
sairaalaopetus

Kirjoittajan kuva: Jari Hytti.

Kirjoittaja

Tiina Korpela-Liimatainen,
johtava rehtori, Vaatu-työnyrkin pj.
Valtion koulukodit

Kirjoittajan kuva: Anna Dammert.

[Lisätietoa Vaatu-toimijoista täällä.](#)